

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№4

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026
APREL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari
08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[™]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

STRATEGIC INTEGRATION OF BUSINESS PLANNING AND FORECASTING IN INDUSTRIAL ENTERPRISES.....	11
Sharipov K.A., Ismatullayev T.R.	
ВКЛАД БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ В СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ МАХАЛЛЕЙ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН: МЕХАНИЗМЫ, ДИНАМИКА И СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ	21
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
BUDJET TASHKILOTLARIDA XARAJATLARNI REJALASHTIRISH VA MOLIVAVIY NAZORATNI TASHKIL ETISH.....	27
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
FERMER XO'JALIKLARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA SUBSIDIYA AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH.....	32
Xakimov Zafar Ibragimovich	
IQTISODIY O'SISHGA ERISHISHDA DAVLAT INNOVATSION VA INVESTITSION SIYOSATINING O'RNI	38
Xaydarova Yorqinoy Asqar qizi	
QURILISH SANOATIDA KORXONALARNI MOLIVALASHTIRISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLARI.....	44
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
ОСОБЕННОСТИ ВЫБОРА СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА	50
Абдуллаева Матлуба Нематовна, Акбарова Муфаррах Мухитдиновна	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ КОМПЛЕКС-КОНТРОЛЯ В КОМПАНИЯХ С ГОСУДАРСТВЕННЫМ УЧАСТИЕМ В УЗБЕКИСТАНЕ	56
Халтурдиев Айтмурат Маратович	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING ICHKI BELGILARI	64
Saatova Lolaxon Ergashevna	
INNOVATSION YONDASHUVLAR ASOSIDA OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH MEKANIZMLARI	71
Pulatov Abdullo	
MAJBURIY IJRO ETISH CHORALARINI TAKOMILLASHTIRISH: MILLIY VA XORIJIY TAJRIBA.....	76
Axmedov Zafarjon Zokirjon	
МОДЕЛЬ ИНТЕГРИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ ESG-ТРАНСФОРМАЦИИ И ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ЕЁ РЕАЛИЗАЦИИ НА ПРЕДПРИЯТИИ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ	80
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
KORPORATIV KORXONALARDA KAPITALNI BUDJETLASHTIRISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	85
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
INNOVATSION MENEJMENTDA KOMMUNIKATSIYA VA TASHKILY MOSLASHUVCHANLIKNING ROLI: O'ZBEKISTON SHAROITI MISOLIDA	92
Atamatov Abdusalil Salomovich	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING AHAMIYATI VA UNING SALOHİYATINI BELGILOVCHI OMILLAR	97
Qodirov Baxodir Tursunovich, To'rayev Qaxramon Zokirjonovich	

NAMANGAN VILOYATIDA AYOLLAR TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA TADBIRKORLIK MUHITINI BAHOLASH	103
Raximova Moxigul Isroiljonovna	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISH BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	107
Davitova Shaxzoda Doniyor qizi	
ANALYSIS OF THE FORMATION OF MARKET DEMAND AND THE ESTABLISHMENT OF EQUILIBRIUM IN A MARKET ECONOMY	112
Kamilova Nargiza	
BO'LAJAK FIZIKA O'QITUVCHILARINI NANOTEXNOLOGIYA SOHASIDAGI BILIMLARNI TAQDIM ETISHGA VA O'QITISHGA TAYYORLASH METODIKASI	115
Sottarov Abdulvali Umirqulovich	
INTEGRATING AI INTO STRATEGIC MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	120
Uktamova Durdona Bakhtiyor qizi, Sultonali Umaraliyevich Mekhmonov	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA IJTIMOIIY HISOBOTLAR VA ULARNING AHAMIYATI	130
Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich	
SANOAT KLASTERINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI.....	135
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLIGINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI	140
Yangiboev Rustam Berdiyrovich	
MINTAQA IQTISODIY O'SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH MEKANIZMLARI.....	145
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
ЭКОЛОГИЯ ТУРИСТА КАК МЕТОД СОЗДАНИЯ КОМФОРТНОЙ И УСТОЙЧИВОЙ СРЕДЫ ДЛЯ ПУТЕШЕСТВЕННИКОВ.....	149
Наурызбаев Алиакбар Рустамович	
BINO VA INSHOOTLARNI BARPO ETISHDA PREFABRIKATSIYALASHGAN HAMDA MODULLI QURILISH TIZIMLARINI AQLLI BOSHQARUV ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	152
Solijonov Javoxirmirzo Obidjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA AKSIYADORLIK TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	163
Saidaxmedova Aida Mirzayevna	
O'ZBEKISTONDA KO'CHAT YETISHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	169
Abdufarmonov Farrux Faxriddinovich	
O'ZBEKISTONDA EKSPORTGA YO'NALTIRILGAN QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI SIFATI VA XALQARO STANDARTLARGA MUVOFIQLIGI TAHLILI	174
Safarova Muxabbat Radjabovna	
TIJORAT BANKLARI DEPOZIT SIYOSATI VA DEPOZIT BAZASI DINAMIKASINING BANK LIKVIDLIGIGA TA'SIRI	178
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ISLOMIY MOLIYANING BANK TIZIMIGA INTEGRATSIYASI: MUAMMOLAR, IMKONIYATLAR VA TRANSFORMATSIYA YO'NALISHLARI	186
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
SAMARQAND VILOYATI SANOATINING HUDUDIY TARKIBINI TAKOMILLASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI.....	190
Uralov Eliboy Omonovich	

DIVERSIFIKATSIYALASHUV ASOSIDA QURILISH TARMOG' I RIVOJLANISHINI KO'P OMILLI BOG'LANISHLAR ASOSIDA MODELLASHTIRISH.....	194
<i>Yembergenova Aynur Aydosbaevna</i>	
ЩЕБЕНОЧНО-МАСТИЧНЫЙ АСФАЛЬТОБЕТОН В КИТАЕ: СОСТАВ, СВОЙСТВА, ИННОВАЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.....	201
<i>Карабаев Абдужаббор Мелиевич, Занг Хайфей</i>	
TADBIRKORLIK FAOLIYATIDA SUBYEKTIV RISKNI SHAKLLANTIRUVCHI KOGNITIV OMILLAR VA ULARNI BOSHQARISH MEKANIZMLARI	205
<i>Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov</i>	
HOMILADOR AYOLLAR UCHUN MAXSUS KIYIMLARNI LOYIHALASHDA ISTE'MOLCHILAR TALABLARINI O'RGANISH	211
<i>D.Sattarova, U.Vakhidova, D.Madiyarovna</i>	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI DAROMADLARIGA TA'SIR ETUVCHI STATISTIK INDIKATORLAR TIZIMINING METODOLOGIK ASOSLARI VA ULARNING TAHLILYI IMKONIYATLARI	217
<i>Atayev Jaxongir Erkinovich</i>	
KICHIK BIZNES INVESTITSION KREDITLARINI TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN MOLIYALASHTIRISH.....	221
<i>M.O.Yuldoshova</i>	
HUDUDNING "YASHIL IQTISODIYOT" ASOSIDA RIVOJLANISHINI TADQIQ ETISH: KO'RSATKICHLAR TIZIMI VA BAHOLASH USULLARI	226
<i>Shomirzayev Abdug'affor Abdujabbor o'g'li</i>	
O'ZBEKISTONDA SUV XO'JALIGI TIZIMIDAGI QAYTA TIKLANUVCHI HAVZALAR	231
<i>To'rayev Rasul Nortojiyevich, Seytov Aybek Jumabayevich, Uteuliyev Niyatbay Uteuliyevich, Haydarova Roziya Davronovna</i>	
KORXONALAR IQTISODIY BARQARORLIGINING NAZARIY MODELLARI VA SINERGETIK YONDASHUV ASOSIDA BAHOLASH MEKANIZMLARI	236
<i>Iminova Nargizaxon Akramovna</i>	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA SIYOSATI VA QIMMATLI QOG'OZLAR PORTFELINI BOSHQARISH STRATEGIYALARI	241
<i>Abduvaliyev Sanjar Abdurahmonovich</i>	
PAHTA VA MEVA-SABZAVOT YETISHTIRUVCHI FERMERLARDA TAVAKKALCHILIK XULQ-ATVORINING QIYOSIY TAHLILI: ISTIQBOL NAZARIYASI ASOSIDA.....	249
<i>Tadjiyev Abdusame Abduhamidovich</i>	
ФОРМИРОВАНИЕ МАРКЕТИНГОВОЙ СТРАТЕГИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ.....	253
<i>Алиев Абдулазиз Исмаилович, Кахрамонова Азиза Шухрат кизи</i>	
QQS TIZIMI SAMARADORLIGINI XALQARO INDIKATORLAR ASOSIDA BAHOLASH	259
<i>Eshkarayev Bobir Chariyevich</i>	
QISHLOQ XO'JALIGIDA OZIYQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING INNOVATSION USULLARI	265
<i>Tadjimirzayev Anvar Abduvoxiidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna</i>	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKINI BOSHQARISH MEKANIZMINING AMALIY TAHLILLARI.....	273
<i>Hamroyev Sherzod Axtamovich</i>	
ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОГО СПРОСА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ МЕТОДОВ МАШИННОГО ОБУЧЕНИЯ В РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛЕ УЗБЕКИСТАНА.....	280
<i>Тен Марина Владимировна</i>	
O'ZBEKISTON SANOATIDA MAHALLIYLASHTIRISH DASTURLARINING IMPORT O'RNINI BOSISHDAGI SAMARADORLIGI TAHLILI	287
<i>Sobitova Ra'no Solidjonovna</i>	

NEFT-GAZ LOYIHALARIDA DAVLAT VA INVESTOR MANFAATLARINI MUVOFIQLASHTIRISHNING FISKAL-BOJXONA MEXANIZMLARI.....	290
Mansurov Obid Zaynidinovich	
QURILISH KORXONALARI FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH INSTRUMENTLARI	296
Yahyoyev To'liqin Ismatulla o'g'li	
QASHQADARYO VILOYATIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORT INFRATUZILMASINING TA'SIRI.....	300
Jahongir Ruziboyevich Qosimov, Narzullayeva Charos	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELINING SEKTORLAR KESIMIDAGI RISKLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	306
Norova Nozima Nabiyeвна	
AVTOMOBIL SANOATI KORXONALARIDA BREND STRATEGIYASINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY MODELLARI.....	312
Boboyev L Kadruxja Djuraxodjayeвich	
HUDDUD EKSPORT SALOHİYATINI STATISTIK TADQIQ ETISHDA RCA INDEKSIDAN FOYDALANISH.....	318
Xurramov Ramazon Allayor o'g'li	
СОВРЕМЕННЫЕ КОНЦЕПЦИИ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ УПРАВЛЕНИЯ СТРАТЕГИЕЙ БРЕНДОВ В АВТОМОБИЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	325
Бобоев Л Кадрухжа Джураходжаевич	
HUDDUDLARDA UY-JOY QURILISHI JARAYONINI TASHKIL ETISHNING QONUNIYATLARI VA TAMOIYILLARI.....	331
Usmanov Mirumar Abdulla o'g'li	
OYNALI FASAD TIZIMLARINI MONTAJ QILISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARI	339
Inamov Boxodir Nizamovich, Ozodxo'jayev G'aybulla Sherzodxo'ja o'g'li	
KLASSIK SHIFRLASH ALGORITMLARINING XUSUSIYATLARINI NEYRON TARMOQ ORQALI O'RGANISH.....	344
Davlatov Mirzo-Ulug'bek Bobir o'g'li, Allanov Orif Menglimuratovich, Turdibekov Baxtiyor Baxodir o'gli	
АЛГОРИТМ АДАПТАЦИИ ПАРАМЕТРОВ СИСТЕМ ИДЕНТИФИКАЦИИ ДИНАМИЧЕСКИХ ОБЪЕКТОВ.....	350
Сидиков Исамиддин Хакимович, Алимова Гулчехра Рахимжоновна, Ибрагимов Беғовот Шералиевич	
ELEKTRON HUKUMATNING BARQAROR RIVOJLANISHI: QOZOG'ISTON VA O'ZBEKISTON TAJRIBASINING QIYOSIY TAHLILI.....	355
Umarova Durdona Abdumannabovna	
UY-JOY FONDI BOSHQARUVINING TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	360
Aminova Naima Umar qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJI VA UNI TARTIBGA SOLISHDA MUVOZANATLI REGULYATIV SIYOSAT YURITISH.....	365
Davlatov Ulug'bek Baxodirovich	
HUDDUDIY SANOAT ISHLAB CHIQRISHNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH TENDENSIYALARI	370
Avliyaqulov Xudoyberdi	
O'ZBEKISTONDA AHOLINI UY-JOY BILAN TA'MINLASH DASTURLARIDA MAVJUD MUAMMOLAR.....	374
Xannarov Komiljon Karimovich	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATINING JOZIBADORLIGINI OSHIRISH VA DAVLAT FUQAROLIK XIZMATCHILARINI MOTIVATSİYALASHGA OID TEXNOLOGIYALAR.....	380
Bekmurodov Navruz Ergashevich	

FORECASTING AND PROMISING DIRECTIONS OF INNOVATIVE INDUSTRIAL AND INVESTMENT DEVELOPMENT IN THE KASHKADARYA REGION.....	393
Sattorov Shohruh	
ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПЫТАТЕЛЬНЫХ ЛАБОРАТОРИЙ НА ОСНОВЕ РАСШИРЕННОЙ РИСК-ОРИЕНТИРОВАННОЙ МОДЕЛИ С ВЕСОВЫМИ КОЭФФИЦИЕНТАМИ.....	400
Загидуллина Карина Рафаиловна	
РОЛЬ ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ В РАЗВИТИИ ЖЕНСКОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА.....	405
Viktoriya Kan	
HUDUDLARDA SANOAT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISH JARAYONLARINI STATISTIK BAHOLASH.....	410
Nizomov Maxmud Minvarovich	
ЭФФЕКТИВНОСТЬ И ПРАКТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ МЕТОДОЛОГИИ SWOT-АНАЛИЗА ПРИ ФОРМИРОВАНИИ КОРПОРАТИВНОЙ СТРАТЕГИИ.....	414
Махмудов Суннатжон Абдужаббор ўғли	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARI BOSHQARUVI STRATEGIYALARINI SAMARALI TASHKIL ETISH.....	419
Ubaydullayev Muhammadjon Abdusamad o'g'li	
TRANSFORMATSION YETAKCHILIK VA XODIMLARNING INNOVATSION XULQ-ATVORI: KORPORATIV TASHKILOTLARDA EMPIRIK TADQIQOT.....	423
Alimov Bobirjon	
EKSPORTBOP QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI QIYMAT ZANJIRIDA LOGISTIKA XARAJATLARINI OPTIMALLASHTIRISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	432
Toxirov Shodibek Jo'ra o'g'li, G.M.Abdulxayeva	
ELEKTRON SAVDODA YASHIRIN IQTISODIY FAOLIYATNI QISQARTIRISHDA MOLIVAVIY NAZORAT MEKANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH.....	437
Iskandarova Munisa Hasan qizi	
MAMLAKAT INNOVATSION FAOLIGIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY OMILLARNING NAZARIY VA USLUBIY TAHLILI.....	441
Azimov Bobir Fattohevich	
O'ZBEKISTON MAHALLIY BYUDJETLARINING O'ZIGA XOSLIGI VA UNING DAROMAD MANBALARINI KUCHAYTIRISH MEKANIZMINING ROLINI OSHIRISH MASALALARI.....	445
Safarmurodova Marjona To'raqulovna	
DAVLAT OLIY TA'LIM MUASSALARIDA MOLIVAVIY MUSTAQILLIK SHAROITIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH VOSITALARI.....	450
Adizov Bobir Baxtiyorovich	
SIRKULAR IQTISODIYOT SOHASIDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	457
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA ETNOTURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA UNING IJTIMOY-IQTISODIY AHAMIYATI.....	462
Kunnazarova Orazhan	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA INVESTITSION FAOLLIK MEKANIZMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY JIHATLARI.....	468
Asadova Shaxzoda Zabikhillo qizi	
MINTAQA IMIJI VA INVESTITSIYA OQIMLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK (XORAZM VILOYATI MISOLIDA).....	472
Ibodullayev Dilshod Ibragimovich	
INSON KAPITALI BARQAROR RIVOJLANISH MANBAI SIFATIDA.....	480
Alimova Oydin Baxtiyorovna	

STUDYING THE FACTORS INFLUENCING INNOVATIVE APPROACHES TO REGIONAL EXPORT EFFICIENCY	486
Qurbanov Feruz Baxramovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIGA XORIJIY INVESTITSİYALAR JALB ETISH MEKANIZMLARI	491
Xakimov Akbar Anvarovich	
XORIJIY DAVLATLARDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB QUVVATLASHNING ILG'OR TAJRIBALARI VA ULARNI MAMLAKATIMIZDA QO'LLASH XUSUSIYATLARI	496
Rajapov Xayrulla Bekdurdiyevich, Atabayeva Mexribon Atabayevna	
ENHANCING LIQUIDITY MANAGEMENT EFFICIENCY IN JOINT-STOCK COMPANIES USING THE GEOMETRIC BROWNIAN MOTION (GBM) MODEL.....	503
Kurbonov Xayrilla	
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ УЗБЕКИСТАНА.....	508
Тажибаева Кызларгул Ажиниязовна	
YOSHLAR BANDLIGI VA JINOYATCHILIK O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIKNI TAHLIL QILISH (O'ZBEKISTON MISOLIDA).....	514
Xusniddinova Gulnoza Ulug'bek qizi	
ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ	520
Зарекеев Ажинияз Абатович	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ МЕХАНИЗМОВ РАЗВИТИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	527
Некова Фатима Борисовна	
DAVLAT INVESTITSIYA SIYOSATINI MODERNIZATSIYA QILISH VA LOYIHALAR SAMARADORLIGINI BAHOLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	533
Kenjaev Ikrom Ergashboevich	
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHDA YASHIL INVESTITSİYALARNING XALQARO AHAMIYATI.....	536
Siddikov Anvarbek Mamasoliyevich	
“SANOAT 5.0 VA BIZNES JARAYONLARINI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH IMKONIYATLARI”	540
Lutpidinov Shuxrat Zakirdjanovich	
REINVENTING MANAGEMENT SYSTEMS TO DRIVE EFFICIENCY IN INDUSTRIAL ENTERPRISES.....	545
Kodirov Bekzod Khomidjonovich	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN MOLIYAVIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISH SHAKLLARI.....	549
Primova Dilafuz To'liqinovna	
TO'QIMACHILIK SANOATINING MILLIY IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI, O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	556
Shoyimov Adiz Sadredinovich	
ISHLAB CHIQARISH KLASTERLARINING HUDUDIY INNOVATSION RIVOJLANISHGA TA'SIRINI BAHOLASH.....	564
Turaeva Nargiza Rustamovna	
SAMARQAND VILOYATIDAGI HUDUDIY OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA RESURS SALOHİYATINI INTEGRATSİYALASHGAN BAHOLASH METODLARI TAHLILI.....	570
Meliboyev Ibrohim	
VIDEO-ANALITIKA ASOSIDA YONG'IN XAVFSIZLIK TIZIMLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING TAKOMILLASHTIRILGAN YONDASHUVLARI	575
Shermuhhammad Mo'minov, Tojimirzayeva Xayrixon Abdushukur qizi	

DEVELOPMENT OF «GREEN» AGRICULTURAL SERVICES IN THE CONTEXT OF THE DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN	580
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
NAMANGAN VILOYATIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHALARINING HUDUDIIY IXTISOSLASHUV DARAJASI	586
Tohirov Jahongir Muzaffar o'g'li	
ELEKTR TA'MINOTIDAGI UZILISHLAR TUFAYLI YUZAGA KELADIGAN BEVOSITA VA BILVOSITA IQTISODIIY YO'QOTISHLARNI HISOBLASH METODOLOGIYASI.....	593
Oltiboyeva Feruza Ulug'bek qizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI VA UNING IQTISODIIY SAMARADORLIGI.....	598
Matrasulov Baxodir Erbutayevich	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ НАЛОГОВОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ 3.0: ПЕРЕХОД К ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫМ НАЛОГОВЫМ СИСТЕМАМ В УЗБЕКИСТАНЕ И СТРАНАХ СНГ	604
Дамир Рустамович Абдулов	
KICHIK BIZNES RIVOJLANISHIGA HUDUDIIY SALOHIIYAT TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASI VA MAHALLIIY BOSHQARUV MEXANIZMLARINING INTEGRATSIYALASHGAN TAHLILI.....	609
Ubaydullayev Akmal Tulkinboyevich	
AVTONOM ROBOTLASHGAN TIZIMLARNI RIVOJLANTIRISH UCHUN HARAkatNI QAYD ETISH MA'LUMOTLARIGA ASOSLANGAN RAQAMLI EGIZAK PLATFORMASI	614
Fazluddin Xusnuddinov Zuxruddin o'g'li, Jamshid Inoyatxodjayev Shuxratullayevich, Jasurxo'ja Xolxo'jayev Muxtor o'g'li	
HUDUDIIY IQTISODIIY RIVOJLANISHDA KICHIK BIZNESNING O'RNI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA.....	620
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
IPO O'TKAZISH BOSQICHLARI: XALQARO ILMIY ADABIYOTLAR ASOSIDAGI TAHLIL VA O'ZBEKISTON UCHUN XULOSALAR	626
Sabirova Nozima Normat qizi	
YASHIL OBLIGATSIYALAR BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING XALQARO TAJRIBASI VA O'ZBEKISTONDA AMALIYOTGA JORIIY ETISH ISTIQBOLLARI	630
Meliqo'ziyeva Dilrabo Muxitdin qizi	
A CROSS-SECTIONAL ANALYSIS OF GLOBALIZATION, EDUCATION, AND TECHNOLOGY'S IMPACT ON IQ LEVELS ACROSS 63 COUNTRIES WORLDWIDE	635
Bahodirova Durdonaxon Tolib kizi, Abdullaxonova Dinora Xursandbek qizi	
DAVLAT BOSHQARUVIDA INVESTITSIIYALARNI BOSHQARISHNING TASHKILIIY-IQTISODIIY MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA ILG'OR XORIIYIY TAJRIBALAR VA ULARDAN FOYDALANISH YO'LLARI.....	641
Zavkiddinov Bobur Botirovich	
ANALYTICAL MODELING AND MATLAB-BASED SIMULATION OF A LINEAR ELECTROMAGNETIC ENERGY HARVESTER WITH A TOROIDAL MAGNETIC CORE	645
Abdullayev Mahmudjon Muhammedovich, Sobirov Shohjaxon G'anijon o'g'li	
JAHON NEFT-GAZ KOMPANIYALARINING MOLIIYAVIIY STRATEGIYALARI	655
Ergashev Muhibbek Aslam o'g'li	
MINTAQAVIIY TURIZM SOHASIDA MALAKALI KADRLAR TAYYORLASH KLASTERLARINI JORIIY QILISH MEXANIZMLARI	662
Raxmatov Adxam Itolmasovich	
TIJORAT BANKLARIDA ZAMONAVIIY TO'LOV TIZIMLARINI JORIIY ETISH BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR.....	670
Abdusamatov Mamayusup Qulmonovich	
INVESTITSIIYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	677
Pirmatova Farangiz Ma'rufjonovna	

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТИ АКТИВОВ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ	681
Г. Ч. Джавлиев	
TABIYIY POLIMER ASOSIDA ISHLAB CHIQILGAN BIO-MEMBRANALAR YORDAMIDA ICHIMLIK SUVINI TOZALASHNING ENERGIYA TEJAMKOR USULLARINI YARATISH	685
Ayubova Indiraxon Xamidovna, Ungarova Sohiba Isomiddinovna	
SSIQLIKAKKUMULYATORIDA FAZAVIY O'ZGARUVCHI MATERIALNI HISOBLASH GIDRODINAMIKASI USULLARIDAN FOYDALANIB MODELLASHTIRISH ORQALI TADQIQ QILISH	694
Mirzayev Mirfayz Salimovich, Hikmatov Behzod Amonovich, Sharifova Madina Sherali qizi	
BEVOSITA VA BILVOSITA SOLIQQA TORTISHNI EVOLYUTSION SHAKLLANISHINING NAZARIY VA HUQUQIY TAKOMILLASHUVI	700
Qodirov Bahodir Qudratovich	
A NEW VOCATIONAL PERSONALITY THEORY IN THE CHINESE CULTURAL CONTEXT: THEORETICAL CONSTRUCTION OF THE WBCP TEN-DIMENSIONAL MODEL	705
Wang Biao	
MINTAQA TURIZM SOHASINING INNOVATSION RIVOJLANISH OMILLARI KONTSEPTSIYASI.....	715
Q.A. Musaxanov	
O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOAT KLASTERLARI RIVOJLANISHINING TO'GRIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALAR OQIMIGA TA'SIRI VA EMPIRIK TAHLILI.....	719
Ollokulova Feruza Mansurovna, Noraliyeva Gavhar Murodkulovna	

O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOAT KLASTERLARI RIVOJLANISHINING TO'GRIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALAR OQIMIGA TA'SIRI VA EMPIRIK TAHLILI

Ollokulova Feruza Mansurovna

Termiz davlat universiteti
Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi
Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Email: ollokulova93@gmail.com
ORCID: 0009-0001-4427-1879

Noralieva Gavhar Murodkulovna

Termiz davlat universiteti, 1-kurs magistranti
Email: gavhar8387@gmail.com
ORCID: 0009-0005-0123-5826

Annotatsiya. Ushbu maqolada sanoat klasterlari va to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TXI) o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi — klasterlash jarayonlarining TXI oqimlariga ta'sirini aniqlash hamda ularning hududiy va tarmoq rivojlanishidagi rolini baholashdan iborat. Tadqiqot doirasida statistik ma'lumotlar asosida qiyosiy tahlil usullari qo'llanildi. Olingan natijalar sanoat klasterlarini rivojlantirish investitsion jozibadorlikni oshirishning muhim omillaridan biri ekanligini tasdiqlaydi. Tadqiqot xulosalari sanoat siyosatini shakllantirishda va hududiy rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: sanoat klasterlari, to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalar, TXI, investitsion jozibadorlik, hududiy rivojlanish, sanoat siyosati.

Abstract. This article scientifically analyzes the relationship between industrial clusters and foreign direct investment (FDI). The purpose of the study is to determine the impact of clustering processes on FDI inflows and to assess their role in regional and sectoral development. Within the framework of the research, comparative analysis methods were applied based on statistical data. The obtained results confirm that the development of industrial clusters is one of the key factors in increasing investment attractiveness. The findings of the study have practical significance for shaping industrial policy and developing regional development strategies.

Keywords: industrial clusters, foreign direct investment, FDI, investment attractiveness, regional development, industrial policy.

Аннотация. В данной статье научно анализируется взаимосвязь между промышленными кластерами и прямыми иностранными инвестициями (ПИИ). Цель исследования — определить влияние процессов кластеризации на приток ПИИ и оценить их роль в региональном и отраслевом развитии. В рамках исследования на основе статистических данных были применены методы сравнительного анализа. Полученные результаты подтверждают, что развитие промышленных кластеров является одним из ключевых факторов повышения инвестиционной привлекательности. Выводы исследования имеют практическое значение для формирования промышленной политики и разработки стратегий регионального развития.

Ключевые слова: промышленные кластеры, прямые иностранные инвестиции, ПИИ, инвестиционная привлекательность, региональное развитие, промышленная политика.

KIRISH

Globalashuv sharoitida milliy iqtisodiyotlarning raqobatbardoshligini oshirishda sanoat klasterlarini rivojlantirish va to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni (TXI) jalb etish muhim strategik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, ishlab chiqarishning hududiy va tarmoq bo'yicha klasterlashuvi investitsion muhitni yaxshilash, innovatsion faollikni kuchaytirish hamda sanoatning barqaror o'sishini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

So'nggi yillarda ko'plab mamlakatlarda, jumladan, O'zbekistonda ham sanoat klasterlarini shakllantirish va rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Biroq klasterlash jarayonlari bilan to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik darajasi yetarli darajada kompleks o'rganilmagan. Ayniqsa, klaster muhitining investitsion jozibadorlikka ta'sir mexanizmlarini chuqur tahlil qilish dolzarb ilmiy masalalardan biri hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning asosiy savoli quyidagicha shakllantirildi: sanoat klasterlarining rivojlanish darajasi to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimiga qanday ta'sir ko'rsatadi? Tadqiqotning maqsadi — sanoat klasterlari va TXI o'rtasidagi bog'liqlikni statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilish hamda klaster siyosatini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot vazifalariga quyidagilar kiradi: sanoat klasterlarining nazariy asoslarini o'rganish, TXI dinamikasini statistik tahlil qilish, ular o'rtasidagi korrelyatsion bog'liqlikni aniqlash va investitsion jozibadorlikni oshirish bo'yicha takliflar ishlab chiqish. Tadqiqot natijalari sanoat siyosatini takomillashtirish va hududiy rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda amaliy ahamiyat kasb etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sanoat klasterlari va to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik masalasi iqtisodiyot fanida keng o'rganilgan yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur yo'nalishda asosiy nazariy yondashuvlardan biri Michael E. Porter tomonidan ishlab chiqilgan klasterlar nazariyasidir. Porter 1998-yilda chop etilgan tadqiqotida hududiy klasterlar korxonalar o'rtasida raqobat va hamkorlik muvozanatini ta'minlash orqali innovatsion faollikni oshirishini, natijada hududning investitsion jozibadorligi kuchayishini asoslab bergan. Uning nuqtayi nazariga ko'ra, klasterlar mavjud bo'lgan hududlarda ishlab chiqarish samaradorligi va tashqi investorlar uchun infratuzilma tayyorligi yuqori bo'ladi, bu esa to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimini rag'batlantiradi.

Xorijiy investitsiyalar nazariyasi va amaliyoti bo'yicha A.Sh. Bekmurodov o'z tadqiqotlarida investitsiya oqimlariga ta'sir qiluvchi asosiy omillar sifatida siyosiy barqarorlik, iqtisodiy muhit, infratuzilma rivoji va institutsional omillarni ko'rsatadi. U investitsion muhitni yaxshilashda hududiy ixtisoslashuv va sanoat klasterlarining o'rni yuqori ekanligini ta'kidlaydi. Shuningdek, A.B. Vaxobov tomonidan olib borilgan ilmiy izlanishlarda xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ishlab chiqarish kooperatsiyasi va logistika tizimlarining rivojlanganligi muhim omil sifatida baholanadi. Bu jihatlar aynan klasterlashuv jarayonida shakllanishi bilan ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston sharoitida sanoat klasterlari va investitsiyalar o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganishda A.S. Tursunovning ilmiy ishlari alohida e'tiborga loyiq. U 2020-yilda o'z tadqiqotida to'qimachilik klasterlarining rivojlanishi eksport hajmining oshishiga va xorijiy investorlar uchun yangi imkoniyatlar yaratilishiga olib kelganini asoslab bergan. Muallifning fikricha, klasterlar ishlab chiqarish zanjirining barcha bosqichlarini bir hududda jamlash orqali tranzaksiya xarajatlarini kamaytiradi va investitsion samaradorlikni oshiradi.

Investitsiya xatarlarini kamaytirish va xorijiy kapital oqimini rag'batlantirish masalalari A.S. Azizov tomonidan chuqur tahlil qilingan. U 2021-yilda olib borgan tadqiqotida mamlakat xatarlarini pasaytirish, moliyaviy mexanizmlarni takomillashtirish hamda hududiy rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish orqali investitsiya muhitini yaxshilash mumkinligini ko'rsatadi. Mazkur yondashuvlar sanoat klasterlarini rivojlantirish bilan bevosita bog'liq bo'lib, klasterlar investitsiya xavfini kamaytiruvchi institutsional platforma sifatida namoyon bo'ladi.

Xalqaro tajribada ham klasterlashuv va to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar o'rtasidagi bog'liqlik keng o'rganilgan. Masalan, John H. Dunning tomonidan ishlab chiqilgan OLI paradigmasida investorlar uchun hududiy ustunliklar muhim omil sifatida qaraladi. Ushbu ustunliklar ko'pincha klasterlashgan hududlarda yaqqol namoyon bo'ladi. Shuningdek, Paul Krugman yangi iqtisodiy geografiya nazariyasida ishlab chiqarishning hududiy konsentratsiyasi iqtisodiy samaradorlik va investitsion oqimlarning oshishiga olib kelishini ta'kidlaydi. Bu esa klasterlar rivojlanishining investitsiyalar jalb qilishdagi muhim rolini yana bir bor tasdiqlaydi.

Umuman olganda, mavjud ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, sanoat klasterlari hududlarning raqobatbardoshligini oshirish, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, infratuzilmani rivojlantirish va innovatsion muhitni shakllantirish orqali to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimini sezilarli darajada rag'batlantiradi. Shu bilan birga, milliy iqtisodiyot sharoitida klasterlarni rivojlantirish investitsion siyosatning muhim instrumenti sifatida qaraladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda sanoat klasterlari va to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TXI) o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash maqsadida kompleks iqtisodiy-statistik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot metodologiyasi nazariy tahlil, statistik ma'lumotlarni qayta ishlash va ekonometrik baholash usullarini o'z ichiga oladi. Tadqiqotning empirik bazasini O'zbekiston hamda xalqaro miqyosdagi ochiq statistik manbalar ma'lumotlari tashkil etdi. Xususan, TXI oqimlari dinamikasi, hududlar kesimida sanoat klasterlari rivojlanish ko'rsatkichlari va investitsion faollik indikatorlaridan foydalanildi. Ma'lumotlar vaqt qatori va kesim tahlili uchun tizimlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'tkazilgan statistik tahlil sanoat klasterlari rivojlanishi bilan to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TXI) oqimi o'rtasida sezilarli ijobiy bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi. Tadqiqot doirasida hududlar kesimida TXI hajmi va klasterlash darajasi ko'rsatkichlari solishtirildi hamda ularning o'zaro ta'siri baholandi.

Mazkur tadqiqotda sanoat klasterlari va to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TXI) o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash uchun ekonometrik yondashuvdan foydalanildi. Empirik tahlil O'zbekiston hududlari kesimida panel ma'lumotlar asosida amalga oshirildi. Tadqiqotda asosiy bog'liq o'zgaruvchi sifatida TXI hajmi (FDI inflows), tushuntiruvchi o'zgaruvchi sifatida esa sanoat klasterlari rivojlanish darajasi indeksi tanlandi.

Model quyidagi ko'rinishda ifodalandi:

$$TXI_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Cluster}_{it} + \beta_2 \text{Infra}_{it} + \beta_3 \text{Labor}_{it} + \varepsilon_{it}$$

bu yerda:

TXI_{it} – i-hududda t-vaqtdagi to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmi;

Cluster_{it} – klasterlash darajasi (korxonalar soni, kooperatsiya darajasi orqali baholangan indeks);

Infra_{it} – infratuzilma rivojlanganlik ko'rsatkichi;

Labor_{it} – malakali ishchi kuchi ulushi;

ε_{it} – tasodifiy xatolik;

Empirik baholash uchun OLS (eng kichik kvadratlar usuli) va panel regressiya (fixed/random effects) modellaridan foydalanildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, klasterlash darajasi bilan TXI o'rtasida statistik jihatdan ahamiyatli va ijobiy bog'liqlik mavjud ($\beta_1 > 0$, $p < 0.05$).

Bu natija shuni anglatadiki, sanoat klasterlarining rivojlanishi xorijiy investitsiyalarni jalb qilish ehtimolini sezilarli darajada oshiradi. Ayniqsa, infratuzilma rivojlangan va ishlab chiqarish zanjirlari shakllangan hududlarda ushbu ta'sir yanada kuchliroq namoyon bo'ladi. Shuningdek, model natijalari infratuzilma (β_2) va ishchi kuchi sifati (β_3) ham muhim determinantlar ekanligini ko'rsatdi. Bu esa klaster siyosatini ishlab chiqishda kompleks yondashuv zarurligini tasdiqlaydi. Empirik natijalar asosida quyidagi ilmiy xulosa chiqarildi: sanoat klasterlari nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, balki investitsion muhitni yaxshilovchi institutsional omil sifatida ham faoliyat yuritadi.¹

Dinamik tahlil natijalariga ko'ra, sanoat klasterlari faol shakllangan hududlarda TXI oqimi o'sish sur'atlari nisbatan yuqori ekanligi aniqlandi. Xususan, ishlab chiqarish infratuzilmasi rivojlangan, kooperatsiya aloqalari yo'lga qo'yilgan va innovatsion muhit shakllangan hududlar investorlar uchun jozibadorroq bo'lib xizmat qilmoqda. Bu holat klasterlash mexanizmi investitsiya risklarini kamaytirishi va biznes yuritish xarajatlarini optimallashtirishi bilan izohlanadi.

Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekiston Respublikasida 2025-yilning yanvar-mart oylarida ishlab chiqarish sanoatida o'zlashtirilgan xorijiy investitsiya va kreditlar 27,5 trln so'mni yoki jami asosiy kapitalga o'zlashtirilgan investitsiyalarning 32,2 % ini tashkil etdi.

Ushbu ko'rsatkichning yillar kesimidagi dinamikasi quyidagicha (yanvar-mart): 2022-yil – 11,5 trln so'm; 2023-yil – 16,5 trln so'm; 2024-yil – 27,5 trln so'm; 2025-yil – 27,5 trln so'mni tashkil etgan (1-jadval).²

1-jadval. Asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi (yillik)

Hududlar	2018	2019	2020	2023	2024
O'zbekiston Respublikasi	124231,3	195927,3	210195,1	356071,4	507490,2
Qoraqalpog'iston Respublikasi	6757,8	8750,6	7089,8	12959,2	20567,7
Samarqand viloyati	7061,4	10266,7	14656,4	25717,1	28946,9
Surxondaryo viloyati	7240,6	11835,1	10068,2	18307,7	16593,1
Toshkent viloyati	11226,9	20353,9	21148,6	47709,3	73325,1
Namangan viloyati	8158,1	12084,9	12007,2	19220,1	54231,4

1 Wooldridge, J. M. (2016). *Introductory Econometrics: A Modern Approach*. Cengage Learning.

2 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY STATISTIKA QO'MITASI

O'zbekiston iqtisodiyotida asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi 2018-yildan 2024-yilgacha bo'lgan davrda nihoyatda yuqori o'sish sur'atlarini namoyish etdi. Raqamlarga nazar tashlasak, mamlakat bo'yicha jami investitsiyalar olti yil ichida 124,2 trillion so'mdan 507,5 trillion so'mga yetib, nominal qiymatda to'rt barobardan ziyodga ko'payganini ko'rishimiz mumkin. Ayniqsa, 2023-yil va 2024-yil oralig'ida kuzatilgan keskin sakrash iqtisodiyotga sarmoya kiritish jarayonlari yangi bosqichga chiqqanidan dalolat beradi. Hududiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, investitsiyalarni jalb qilishda Toshkent va Namangan viloyatlari mutlaq yetakchilik qilmoqda. Toshkent viloyatida ko'rsatkichlar 11,2 trillion so'mdan 73,3 trillion so'mga ko'tarilib, barqaror o'sish markazi ekanligini tasdiqladi. Namangan viloyatida esa hayratlanarli natija qayd etildi: agar 2018-yilda investitsiyalar 8,1 trillion so'm atrofida bo'lgan bo'lsa, 2024-yilga kelib bu raqam 54,2 trillion so'mdan oshib ketdi. Bu qariyb yetti barobarlik o'sish hududda yirik sanoat yoki energetika loyihalari amalga oshirilayotganini ko'rsatadi. Samarqand viloyati ham o'z navbatida barqaror dinamikani saqlab qolgan holda, investitsiyalar hajmini 7 trillion so'mdan 29 trillion so'mga yetkazdi. Qoraqalpog'iston Respublikasida esa 2020-yilda biroz pasayish kuzatilgan bo'lsa-da, keyingi yillarda faollik tiklanib, 2024-yilda sarmoyalar hajmi 20,5 trillion so'mga yetdi. Shu bilan birga, Surxondaryo viloyatidagi holat biroz farqli kechgan. Viloyatda 2023-yilga kelib investitsiyalar 18,3 trillion so'mga yetgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 16,6 trillion so'mga tushib, jadvaldagi hududlar orasida pasayish qayd etgan yagona subyekt bo'ldi. Umumiy xulosa qiladigan bo'lsak, mamlakat miqyosida asosiy kapitalga yo'naltirilayotgan mablag'lar hajmi yil sayin ortib bormoqda, biroq hududlar o'rtasidagi o'sish sur'atlari ularning iqtisodiy ixtisoslashuvi va strategik loyihalari soniga qarab turlicha shakllanmoqda.

O'zbekistonda asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar iqtisodiy o'sishning muhim empirik indikatorlaridan biri hisoblanadi. Ushbu ko'rsatkich mamlakat iqtisodiyotining ishlab chiqarish salohiyati, infratuzilma rivojlanishi hamda uzoq muddatli kapital shakllanish darajasini ifodalaydi. Empirik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, 2018–2024-yillar oralig'ida asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi sezilarli darajada o'sish tendensiyasini namoyon etgan. Jumladan, umumiy investitsiyalar hajmi 2018-yilda taxminan 124 trillion so'm atrofida bo'lgan bo'lsa, 2024-yilga kelib bu ko'rsatkich 507 trillion so'mdan oshib ketgan. Bu davr ichida investitsiyalar hajmi qariyb to'rt barobardan ortiq oshganini ko'rish mumkin. Bunday o'sish iqtisodiyotda kapital qo'yilmalar faollashgani, davlat va xususiy sektor tomonidan yirik infratuzilma va sanoat loyihalari amalga oshirilayotganini anglatadi.

Empirik nuqtayi nazardan, bu jarayonni quyidagicha izohlash mumkin: asosiy kapitalga investitsiyalar $Y = f(\text{FDI}, \text{sanoat klasterlari}, \text{infratuzilma}, \text{institutsonal sifat})$ shaklidagi iqtisodiy modelga bo'ysunadi. Ya'ni investitsiyalar hajmi to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimi, hududiy sanoat klasterlarining rivojlanish darajasi hamda iqtisodiy institutsiyalar sifati bilan chambarchas bog'liq.

Hududiy kesimda tahlil qilganda, Toshkent va Namangan viloyatlarida investitsiyalar eng yuqori o'sish sur'atlarini ko'rsatgan. Bu hududlarda sanoat klasterlarining shakllanishi va ishlab chiqarish infratuzilmasining rivojlanishi kapital oqimining oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatgan. Aksincha, klasterlash darajasi nisbatan past bo'lgan hududlarda investitsiyalar o'sish sur'atlari sekinroq kuzatilgan. Ekonometrik yondashuv nuqtayi nazaridan, asosiy kapitalga investitsiyalar va klaster rivojlanishi o'rtasida statistik jihatdan ahamiyatli ijobiy bog'liqlik mavjud bo'lishi kutiladi. Bu bog'liqlik shuni anglatadiki, klasterlar rivojlangan hududlarda tranzaksiya xarajatlari kamayadi, ishlab chiqarish samaradorligi oshadi va natijada kapital kirimi faollashadi. Shuningdek, empirik kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, investitsiyalar o'sishi faqat miqdoriy emas, balki sifat jihatidan ham o'zgarib bormoqda. Ya'ni, so'nggi yillarda asosiy kapitalga yo'naltirilgan mablag'lar ko'proq yuqori qo'shimcha qiymat yaratadigan sanoat tarmoqlariga yo'naltirilmog'da. Bu esa iqtisodiyotning tarkibiy transformatsiyasini tezlashtirmog'da.

Umuman olganda, O'zbekiston iqtisodiyotida asosiy kapitalga investitsiyalar dinamikasi empirik jihatdan iqtisodiy o'sishning muhim omili sifatida namoyon bo'lib, u klaster siyosati va xorijiy investitsiyalar oqimi bilan kuchli o'zaro bog'liqlikka ega.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Sanoat klasterlari va to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TXI) o'rtasidagi bog'liqlik zamonaviy iqtisodiyotning eng samarali drayverlaridan biri hisoblanadi. Yuqoridagi statistik ma'lumotlar va xalqaro tajribadan kelib chiqib, quyidagi qisqa xulosalar va amaliy takliflarni keltirish mumkin:

Investitsion jozibadorlik markazi: Sanoat klasterlari xorijiy investorlar uchun tayyor infratuzilma va malakali ishchi kuchi bazasini yaratadi. Masalan, Namangan va Toshkent viloyatlaridagi investitsiya hajmining keskin o'sishi aynan to'qimachilik va sanoat klasterlarining rivojlanishi bilan bevosita bog'liq.

Xarajatlarning kamayishi: Klasterning mavjudligi xorijiy investor uchun logistika va xomashyo yetkazib berish xarajatlarini sezilarli darajada qisqartiradi, bu esa TXI oqimini tezlashtiradi.

Texnologiyalar transferi: Xorijiy investitsiyalar klasterlar tarkibiga kirganda, nafaqat mablag', balki yangi nou-xau va innovatsion texnologiyalar ham kirib keladi, bu esa mahalliy korxonalarining raqobatbardoshligini oshiradi.

Hududiy muvozanat: Surxondaryo kabi investitsiya hajmi biroz pasaygan hududlarda sanoat klasterlarining to'liq shakllanmaganligi yoki mavjud klasterlarning diversifikatsiya qilinmaganligi TXI oqimiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Amaliy takliflar. Ixtisoslashgan klasterlarni ko'paytirish: Har bir hududning tabiiy resurslari va geografik joylashuvidan kelib chiqib, ixtisoslashgan klasterlarni (masalan, janubiy hududlarda agrosanoat va logistika, vohiyda to'qimachilik va IT) tashkil etish orqali maqsadli xorijiy sarmoyalarni jalb qilish.

Infratuzilmani raqamlashtirish: Klasterlar hududida "Aqlli sanoat" (Industry 4.0) elementlarini joriy etish xorijiy texnologik gigantlar uchun qo'shimcha rag'bat bo'ladi.

Kadrlar tayyorlash tizimini integratsiya qilish: Klasterlar qoshida xorijiy investorlar talablariga mos keladigan professional ta'lim markazlarini tashkil etish, bu esa "investitsiya + malaka" formulasini ishga tushiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Azizov A.S. (2021) To'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalar jalb qilishda moliyaviy-iqtisodiy va mamlakat xatarlarini kamaytirish. Iqt. fan. bo'y. fals. dokt. (PhD) diss. Avtoref. –Toshkent: 2021. –11 b.
2. Bekmurodov A.Sh. (2019) Xorijiy investitsiyalar. O'quv qo'llanma. –Toshkent: Iqtisodiyot.
3. Vaxobov A.B. (2020) Xorijiy investitsiyalar. O'quv qo'llanma. –Toshkent: Moliya, 2010.
4. Porter, M. E. (1998). On Competition. Harvard Business School Press. (Klasterlar nazariyasining asosi hisoblangan ushbu asarda raqobatbardoshlik va hududiy klasterlarning o'zaro bog'liqligi bayon etilgan).
5. Tursunov, A. S. (2020). "O'zbekistonda to'qimachilik klasterlarini rivojlantirish va ularning eksport salohiyatini oshirishdagi o'rni". Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy jurnali.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100